

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ MỤC TIÊU XÂY DỰNG CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở VIỆT NAM

Hoàng Thị Giang, Nguyễn Thị Lệ Hương, Lê Thị Hòa, Nguyễn Thị Quê
Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 17/09/2017

Ngày phân biện đánh giá và sửa chữa: 20/10/2017

Ngày bài báo được chấp nhận đăng: 02/11/2017

Tóm tắt:

Xác định mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam là một trong những nội dung cơ bản về xây dựng chế độ mới trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Bài viết đã tập trung làm sáng tỏ nội dung tư tưởng của Người về mục tiêu chung trong xây dựng chủ nghĩa xã hội cũng như các mục tiêu cụ thể trên các lĩnh vực: chính trị, kinh tế, văn hóa – xã hội và con người. Trên cơ sở đó, tác giả đã làm rõ sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong việc xác định mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: mục tiêu, chủ nghĩa xã hội.

1. Đặt vấn đề

Tư tưởng Hồ Chí Minh về chủ nghĩa xã hội được bắt đầu hình thành từ khi Nguyễn Ái Quốc phát hiện ra đường lối giải phóng dân tộc, đặt cách mạng Việt Nam vào quỹ đạo của cách mạng vô sản, kết hợp chủ nghĩa yêu nước với chủ nghĩa xã hội. Từ đó, trong cuộc đời cách mạng phong phú vừa đấu tranh, vừa nghiên cứu lý luận Mác - Lênin, vừa làm công tác thực tế, nhận thức của Hồ Chí Minh về chủ nghĩa xã hội ngày càng hoàn thiện, sáng tỏ hơn.

Con đường hình thành tư tưởng Hồ Chí Minh về chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam là trong quá trình nhận thức và chuyển biến tư tưởng từ chủ nghĩa yêu nước đến với chủ nghĩa Mác- Lênin. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tiếp cận chủ nghĩa xã hội từ chủ nghĩa yêu nước và truyền thống văn hóa dân tộc. Trong hệ thống các quan điểm về chủ nghĩa xã hội, Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến mục tiêu của chủ nghĩa xã hội. Bởi theo Người, mục tiêu là sự thể hiện cô đọng nhất các bản chất đặc trưng, tính ưu việt vốn hàm chứa trong chế độ xã hội chủ nghĩa mà chúng ta đang xây dựng.

2. Nội dung

2.1. Nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về mục tiêu của chủ nghĩa xã hội

Hồ Chí Minh ý thức được rõ ràng giá trị của chủ nghĩa xã hội về mặt lý luận là quan trọng, nhưng vấn đề quan trọng hơn là tìm ra con đường để thực hiện những giá trị này. Điểm then chốt, có ý nghĩa phương pháp luận quan trọng của Hồ Chí Minh là đề ra các mục tiêu chung và mục tiêu cụ thể xây dựng chủ nghĩa xã hội trong mỗi giai đoạn cách mạng khác nhau ở nước ta. Chính thông qua quá trình đề ra các mục tiêu đó, chủ nghĩa xã hội

được biểu hiện với việc thỏa mãn các nhu cầu, lợi ích thiết yếu của người lao động, theo các nấc thang từ thấp đến cao, tạo ra tính hấp dẫn, năng động của chế độ xã hội mới.

Ở Hồ Chí Minh, mục tiêu chung của chủ nghĩa xã hội và mục tiêu phấn đấu của Người là một, đó là độc lập, tự do cho dân tộc, hạnh phúc cho nhân dân; đó là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ta ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành. Đó cũng chính là mục tiêu tổng quát theo cách diễn đạt của Hồ Chí Minh về chủ nghĩa xã hội.

Mục tiêu của chủ nghĩa xã hội cũng chính là khát vọng, mong muốn cháy bỏng mà Hồ Chí Minh hy sinh cả cuộc đời mình để phấn đấu vươn tới: xây dựng một nước Việt Nam hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ, giàu mạnh và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng của thế giới.

Theo Hồ Chí Minh mục đích của chủ nghĩa xã hội chính là nội dung cốt lõi con đường lựa chọn và bản chất thực tế xã hội mà chúng ta phấn đấu xây dựng. Tiếp cận chủ nghĩa xã hội về phương diện mục đích là một nét đặc sắc, thể hiện phong cách và năng lực tư duy lý luận khái quát của Hồ Chí Minh. Hồ Chí Minh có nhiều cách đề cập mục đích của chủ nghĩa xã hội. Có khi Người trả lời một cách trực tiếp: “Mục đích của chủ nghĩa xã hội là gì? Nói một cách đơn giản và dễ hiểu là: không ngừng nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân, trước hết là nhân dân lao động” [3, tr. 271]. Hay “mục đích của chủ nghĩa xã hội là không ngừng nâng cao mức sống của nhân dân” [3, tr. 159]. Hoặc Người diễn giải mục đích tổng quát này thành các tiêu chí cụ thể: “Chủ nghĩa xã hội là làm sao cho nhân dân đủ ăn, đủ mặc, ngày càng sung sướng, ai nấy

được đi học, ốm đau có thuốc, già không lao động được thì nghỉ, những phong tục tập quán không tốt dần được xóa bỏ... Tóm lại, xã hội ngày càng tiến bộ, vật chất ngày càng tăng, tinh thần ngày càng tốt, đó là chủ nghĩa xã hội” [3, tr. 191]. Nhiều khi Người nói một cách gián tiếp, không nhắc đến chủ nghĩa xã hội, nhưng xét về bản chất, đó cũng chính là mục tiêu của chủ nghĩa xã hội theo quan niệm của Người. Kết thúc bản Tài liệu tuyệt đối bí mật (sau gọi là Di chúc), Hồ Chí Minh viết: “Điều mong muốn cuối cùng của tôi là: Toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta đoàn kết phấn đấu, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập dân chủ và giàu mạnh, và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới” [4, tr. 506].

Hồ Chí Minh quan niệm mục tiêu cao nhất của chủ nghĩa xã hội là nâng cao đời sống nhân dân. Đó là sự tin tưởng cao độ vào lý tưởng vì dân. Theo Người, muốn nâng cao đời sống nhân dân, phải tiến lên chủ nghĩa xã hội. Chủ nghĩa xã hội là nâng cao đời sống nhân dân, quan điểm này có ý nghĩa sâu sắc đối với các thể hệ người Việt Nam trong quá trình xây dựng một xã hội mới tốt đẹp hơn. Cách tư duy lấy chủ nghĩa xã hội làm điểm xuất phát tuyệt đối, làm cơ sở cho mọi hoạt động thực tiễn cần phải được bổ sung bằng sự tác động trở lại và chủ nghĩa xã hội cũng phải được làm rõ bởi hàng loạt các quan hệ khác. Mục đích nâng cao đời sống toàn dân là tiêu chí tổng quát để khẳng định và kiểm nghiệm tính chất xã hội chủ nghĩa của các lý luận chủ nghĩa xã hội và chính sách thực tiễn. Trượt ra khỏi quỹ đạo đó thì hoặc là chủ nghĩa xã hội giả hiệu, hoặc không có gì tương thích với chủ nghĩa xã hội.

Chỉ rõ và nêu bật mục tiêu của chủ nghĩa xã hội, Hồ Chí Minh đã khẳng định tính ưu việt của chủ nghĩa xã hội so với chế độ xã hội đã tồn tại trong lịch sử, chỉ ra nhiệm vụ giải phóng con người một cách toàn diện, theo các cấp độ: từ giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, xã hội đến giải phóng từng cá nhân con người, hình thành các nhân cách phát triển tự do. Quan niệm này của Hồ Chí Minh hoàn toàn thống nhất với quan điểm mác-xít khi nói về xã hội tương lai, với tư cách là một liên hợp, trong đó sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện phát triển tự do của tất cả mọi người và đạt đến chiều sâu nhất, triệt để nhất.

Như vậy, Hồ Chí Minh đã xác định các mục tiêu cụ thể của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Đó là:

Mục tiêu chính trị: trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, chế độ chính trị phải là chế độ chính trị dân chủ, do nhân dân lao động là chủ và làm chủ; Nhà nước là của dân, do dân và vì dân. Nhà nước có hai chức năng: dân chủ với nhân dân,

chuyên chính với kẻ thù của nhân dân. Hai chức năng đó không tách rời nhau, mà luôn luôn đi đôi với nhau. Một mặt, Hồ Chí Minh nhấn mạnh phải phát huy quyền dân chủ và sinh hoạt chính trị của nhân dân; mặt khác, lại yêu cầu phải chuyên chính với thiểu số phản động chống lại lợi ích của nhân dân, chống lại chế độ xã hội chủ nghĩa.

Để phát huy quyền làm chủ của nhân dân, Hồ Chí Minh chỉ rõ con đường và biện pháp thực hiện các hình thức dân chủ trực tiếp, nâng cao năng lực hoạt động của các tổ chức chính trị - xã hội của quần chúng; củng cố các hình thức dân chủ đại diện, tăng cường hiệu lực và hiệu quả quản lý của các cơ quan lập pháp, hành pháp và tư pháp, xử lý và phân định rõ chức năng của chúng.

Mục tiêu kinh tế: nền kinh tế mà chúng ta xây dựng là nền kinh tế xã hội chủ nghĩa với công-nông nghiệp hiện đại, khoa học-kỹ thuật tiên tiến, cách bóc lột theo chủ nghĩa tư bản được bỏ dần, đời sống vật chất của nhân dân ngày càng được cải thiện và nâng cao.

Nền kinh tế xã hội chủ nghĩa ở nước ta cần phát triển toàn diện các ngành mà những ngành chủ yếu là công nghiệp, nông nghiệp, thương nghiệp, trong đó “công nghiệp và nông nghiệp là hai chân của nền kinh tế nước nhà”. Kết hợp các loại lợi ích kinh tế là vấn đề rất được Hồ Chí Minh quan tâm. Người đặc biệt nhấn mạnh chế độ khoán là một trong những hình thức của sự kết hợp lợi ích kinh tế của các chủ thể trên các quy mô khác nhau.

Mục tiêu văn hóa-xã hội: theo Hồ Chí Minh, văn hóa là một mục tiêu cơ bản của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Văn hóa thể hiện trong mọi sinh hoạt tinh thần của xã hội, đó là xóa nạn mù chữ, xây dựng, phát triển giáo dục, nâng cao dân trí, xây dựng phát triển văn hóa nghệ thuật, thực hiện nếp sống mới, thực hành vệ sinh phòng bệnh, giải trí lành mạnh, bài trừ mê tín dị đoan, khắc phục phong tục tập quán lạc hậu.

Về bản chất của nền văn hóa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Người khẳng định “phải xã hội chủ nghĩa về nội dung”; để có một nền văn hóa như thế ta phải phát huy vốn cũ quý báu của dân tộc, đồng thời học tập văn hóa tiên tiến của thế giới. Phương châm xây dựng nền văn hóa mới là: dân tộc, khoa học, đại chúng. Hồ Chí Minh nhắc nhở phải làm cho phong trào văn hóa có bề rộng, đồng thời phải có bề sâu. Trong khi đáp ứng mặt giải trí thì không được xem nhẹ nâng cao tri thức của quần chúng, đồng thời Người luôn luôn nhắc nhở phải làm cho văn hóa gắn liền với lao động sản xuất.

Hồ Chí Minh đặt lên hàng đầu nhiệm vụ của cách mạng xã hội chủ nghĩa là đào tạo con người. Bởi lẽ, mục tiêu cao nhất, động lực quyết định nhất

của công cuộc xây dựng chế độ xã hội mới chính là con người. Trong lý luận xây dựng con người xã hội chủ nghĩa, Hồ Chí Minh quan tâm trước hết về mặt tư tưởng. Người cho rằng: “Muốn có con người xã hội chủ nghĩa, phải có tư tưởng xã hội chủ nghĩa”, tư tưởng xã hội chủ nghĩa ở mỗi con người là kết quả của việc học tập, vận dụng, phát triển chủ nghĩa Mác- Lênin, nâng cao lòng yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội.

Hồ Chí Minh luôn luôn nhấn mạnh đến trau dồi, rèn luyện đạo đức cách mạng; đồng thời Người cũng rất quan tâm đến mặt tài năng, luôn tạo điều kiện để mỗi người rèn luyện tài năng, đem tài năng cống hiến cho xã hội. Tuy vậy, Hồ Chí Minh luôn gắn tài năng với đạo đức. Theo Người, “có tài mà không có đức là hỏng”; dĩ nhiên đức phải đi đôi với tài, nếu không có tài thì không thể làm việc được. Cũng như vậy, Người luôn gắn phẩm chất chính trị với trình độ học vấn, chuyên môn, nghiệp vụ trong đó “chính trị là tinh thần, chuyên môn là thể xác”. Hai mặt đó gắn bó thống nhất trong một con người. Do vậy, tất cả mọi người đều phải luôn luôn trau dồi đạo đức và tài năng, vừa có đức vừa có tài, vừa “hồng” vừa “chuyên”.

2.2. Đảng Cộng sản Việt Nam vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội trong giai đoạn hiện nay

Quan niệm của Hồ Chí Minh về mục tiêu của chủ nghĩa xã hội được Đảng Cộng sản Việt Nam kế thừa, phát triển và ngày càng hoàn thiện dần cùng với sự phát triển tư duy lý luận về chủ nghĩa xã hội nói chung. Điều này được thể hiện rõ trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (1991). Qua 20 năm, quan niệm về mục tiêu của chủ nghĩa xã hội đã được Đại hội XI của Đảng sửa đổi, bổ sung và diễn đạt lại: “Xã hội xã hội chủ nghĩa mà nhân dân ta xây dựng là một xã hội: Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh; do nhân dân làm chủ; có nền kinh tế phát triển cao, dựa trên lực lượng sản xuất hiện đại và quan hệ sản xuất tiến bộ phù hợp; có nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; con người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện; các dân tộc trong cộng đồng Việt Nam bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng và giúp nhau cùng tiến bộ; có Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân do Đảng Cộng sản lãnh đạo; có quan hệ hữu nghị và hợp tác với các nước trên thế giới” [1, tr. 70]. Điều đó cho thấy mục tiêu của chủ nghĩa xã hội có thể được thể hiện ra ở rất nhiều thuộc tính, thêm nữa, phần lớn các thuộc tính ấy đều được nêu ra dưới dạng dự báo, cho nên việc liệt kê các thuộc tính ấy

ở các tác giả khác nhau có những khác nhau, kể cả ở các tác gia kinh điển. Điều đó khiến cho nhu cầu tiếp cận chủ nghĩa xã hội từ mục tiêu cơ bản của nó đang dần trở nên bức thiết hơn so với cách liệt kê các đặc trưng chế độ xã hội mà chúng ta xây dựng.

Báo cáo Chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trình bày tại Đại hội XII khẳng định, trong thời kỳ mới, chúng ta phải: “Kiên định chủ nghĩa Mác – Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, vận dụng sáng tạo và phát triển phù hợp với thực tiễn Việt Nam, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, kiên định đường lối đổi mới” [2, tr.199]. Như vậy, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội là sự tiếp tục, trung thành với con đường, mục tiêu mà Đảng và nhân dân ta đã lựa chọn và là hiện thực hóa mục tiêu đó trong cuộc sống hiện thực.

Trên cơ sở đó, Đại hội XII xác định mục tiêu, nhiệm vụ trong thời gian tới: Đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới; phát triển kinh tế nhanh, bền vững, phấn đấu sớm đưa nước ta cơ bản trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại. Nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân. Kiên quyết, kiên trì đấu tranh bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân và chế độ xã hội chủ nghĩa. Giữ gìn hoà bình, ổn định, chủ động và tích cực hội nhập quốc tế để phát triển đất nước. Nâng cao vị thế và uy tín của Việt Nam trong khu vực và trên thế giới. Đó là sự kiên định, trung thành và cụ thể hóa mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội trong giai đoạn phát triển mới của cách mạng nước ta.

Trong khi nhấn mạnh đến xây dựng và phát triển kinh tế, nhưng Đảng ta luôn đặt nhiệm vụ phát triển kinh tế gắn bó chặt chẽ với các lĩnh vực của đời sống xã hội, nhằm thực hiện thắng lợi mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh. Đại hội XII của Đảng xác định rõ: Phát triển kinh tế - xã hội là trung tâm; xây dựng Đảng là then chốt; phát triển văn hoá là nền tảng tinh thần của xã hội; bảo đảm quốc phòng và an ninh là nhiệm vụ trọng yếu, thường xuyên. Trong giai đoạn hiện nay, Đảng ta quyết tâm: “Xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng” [2, tr.41]. Đảng ta nhất quán quan điểm: “xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa” [2, tr. 39]. Để đảm bảo quyền làm chủ thực sự của nhân dân, Đảng ta nhấn mạnh: “Phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, bảo đảm tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân” [2, tr.38]. Văn kiện Đại hội XII tiếp tục khẳng định: phát huy sức mạnh đại đoàn kết dân tộc, dân

chủ xã hội chủ nghĩa: “Mọi chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước đều vì lợi ích của nhân dân” [2, tr.37].

Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XII chỉ rõ “Phát huy dân chủ phải đi liền với tăng cường pháp chế, đề cao trách nhiệm công dân, kỷ cương và đạo đức xã hội. Phê phán những biểu hiện dân chủ cực đoan, dân chủ hình thức. Xử lý nghiêm minh những hành vi lợi dụng dân chủ làm mất an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội và những hành vi vi phạm quyền dân chủ và quyền làm chủ của nhân dân” [2, tr.39]. Quan tâm, chú trọng đến xây dựng con người Việt Nam mới có đủ đức, trí, thể, mỹ, Đại hội đã khẳng định: “Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, đào tạo; phát triển nguồn nhân lực” và “Xây dựng, phát triển văn hóa, con người”.

Mục tiêu, con đường độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội mà Đảng Cộng sản Việt Nam và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã lựa chọn, nhân dân ta đã và đang đi là đúng đắn, phù hợp với xu thế thời đại và

sự phát triển của dân tộc Việt Nam. Đại hội XII của Đảng tiếp tục kiên định và hiện thực hóa mục tiêu, con đường ấy, xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

3. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội có ý nghĩa lý luận sâu sắc đối với quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Hiện nay, sự nghiệp đổi mới của Đảng đang bước vào giai đoạn mới, giai đoạn đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đưa đất nước hội nhập vào nền kinh tế thế giới mà vẫn bảo vệ được độc lập, tự chủ, hòa bình và phát triển. Để làm được những công việc to lớn, trọng đại như vậy, chúng ta phải dựa vào tư duy của Đảng, của nhân dân ta trên cơ sở chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, trong đó có những quan điểm Hồ Chí Minh về mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đảng Cộng Sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
- [2]. Đảng Cộng Sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2016.
- [3]. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 10, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995.
- [4]. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 12, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995.

HO CHI MINH THOUGHT ON TARGET BUILDING SOCIETY IN REPUBLIC OF VIETNAM

Abstract:

Define the goal of building socialism in Vietnam is one of the basic content building new regime in Ho Chi Minh ideology. The article focuses clarify his ideological content of the common goal of building socialism as well as the specific objectives in the fields of politics, economics, culture - social and human people. On this basis, the author has clarified the use of the Communist Party of Vietnam in defining the goal of building socialism in Vietnam in the current period.

Keywords: *goals, socialism.*